

ՑՈՒՑԱԿ ԵՒ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ Գ. ԿԻՒՂՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ
ՀԱՅԵՐԵՆ ՀԱՍՏԻԳ ԳԻՒՔԵՐՈՒԻ

(1512 — 1800)

98

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ. ՎՃԵԿԻԿ, տպ. Անդրեյ Գոբրով, 1710, 304 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ ԱՐԲՈՅ ԱԼԵՏԱՐԱՆԻ ԵԽՍՈՒՄԻ ՔՐԻՍՏՈՆԻ: Տպեցեալ եղեւ ամք Տևան 1710. իսկ ըստ Հայոց աճեթ. Մայիսի. Ժ. Ի Հայրապետութեան, Տեսոն Աշեքսահղորի, Աժեկից Հայոց Կոթողիկոսի:

Ի ՎՃԵԿԻԿ, Ի Տպառեալ Անտոնիոս Գոբրով. Հրամանու մձեռաւորաց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զանի:

Կիւրիէնիւան Մատենադարան

225.4

1710

99

ԺԱՇԱՎԱՐՈՒԻ: Գ. Գոլիս, տպ. Մարգիս Դուիր, 1710, 4 + 304 = 308 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ԱԿԻԶԲԱՆ ԳՐԱՑԱ ԱՐ ԿՈԶԻ. ԺԱՇԱՎԱՐՈՒԻ. Գիրքս այս ճառէ զպատճութենէ Նախահարցն սրբոց. Այլ եւ զահանէ մերմէ Յիսուս Քրիստոս որ եւ մեկից ըստ առաջադրին իւրոյ զեղեցիկ իմացուածովք շարուպրեցեալ: Այլ եւ քարոզք պիտանացուր աստցեալ սրբոց վարդապետաց իր յօպուա զերծանդոցա:

Տպաբեցեալ. ոչե. Թվուզ փրկչն. եւ ի Հայոց. ոճեթ. Փետրվարի. թէ. Ի փառ Ածեռածենն Աստուծոյ: Ի Հայրապետութեան սրբոյ Աթոռոյն կիմիածնի տեսան Ազգի չուշայեցոյ սրբազն Կաթուղիկոսի: Արգեամր եւ զայիւք եւ տղագրութեամբ Մարգուի նուաստի ի կուսանդինու պայիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ցիշատակարան նորատիպ գրգիս:

ՄՆԵԱԿՐՈՅ Խորհուրդ անօրէնութեան տեսան մերոյ. կանխահառեալ ժարդարէքն ընդ որովք նախահարցն զուշակեցին տեսլամբք եւ ցուցակօք. եւ այս վասն փրկութեան մարդ-

կայսերու ազգի՝ այցը նշան ամենակախ առավածք՝ ու որ գուշակում այն եղեւ եղան ընթացին հետաձև մեր Յիսուս Քրիստոս լցան զամենայի ասացածն որոց նաևս պետք է մարգարեից. զամօրինական խորհուրդ կատարեալ վերացաւ ու նայր՝ ուսուի էին. Որ եւ զնոպին ուուր առաջեն ու ուուր առաջեալն, և լցայ զնուու պէս պէս չոր- չօց. որք սփառւուց ընդ ուրբատ արեգակոց լցորութիւն մարգարեյն սենի. որք եւ Հայեաւուց նոցին Հայրապետին ուուր Հայուսութիւնի գրողութեամբ զլուսն օրինոց և մարգարեից. որք որ ըստ որի անեալ եւ բարգարանեալ կարպարութիւնը ընթանաւ ընթա- ցիւք. Ընդ որս եւ այս դիրքու որ կոչչ ծովովածու պատութեանց առևանեալ և նթադրեցաւ. որդ աշշանու կամագարի եկեղեցի առաջեն կենացնայ ի փոտո իրայ: Առաջի այս ապագ- րութիւն եղեւ բազում աշխատանց. վաճ զի օրինակի մի ժիշտ կոյր, զի զոյլու ոչ կարացաց գոտնել գոտն որոյ ի վերայ նոյն օրինակի լարաբարեալ տպեցաւ այս քնն:

Առ որ խնդրեմբ բաւականալ այսու եւ չիչեւ ողօթօ զնուասու սորգիս, որ եմ մեր ամենացուն ծառույ, որ այս լովի հոգին կարացի զայսպարախն առաջ անե- րով, որ ես ընկանելու այս զուղուցեայ զործու զունաչիք զնուասուն և ողօթեցէ զոս ի՛- ոզ չիրուց: Այլ եւ յիշել մաղթել որդեմին ի զմարտիրուն, եւ գէորգն. եւ աշխատուն մեր զպեարուն: եւ զուր իշեալ լիլիք ի ըրբուածէ:

Եղեւ զրու ուրին. ոչժ. թիւն գրիշին: եւ հայոց ոճեթ. յունիսի ի. ի մայրաքա- զաք բառամազու ընդ Հոգմանաւ ուուր առաւածածներ:

Կիւլպէնկեան Մատենագրան

230-155 Ժ.:

100

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ: Կ. Գոյիս, աղ. Էտիեն Ֆագեանցի, 1710. 479 է:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԲ

ԴԻՐԻ ՄՐԲՈՑ ԱԽԵՏԱՐԱՆԻ տեսան մերոյ եւ գրիշին յիսուսի Քրիստոսի: Տպագրեցեալ ՚ի Բարին Հայոց ոճեթ. յամսեանն յաւելուրի ու: ի Հայրապետութեան Մրրոյ Աթոռոյն էլ- միաններ տեսան Աղջքաների Մրրանու կաթողիկոսին ամենայն Հայոց:

Ի պարագան Ֆագեանցի Վարդանի որդի կոկեարին: Ապաստորոց եւ զործոց Շու- ռութեցէ բարութոսի որդի Մաւաւեսի զոյրի Մինասին: ի Կոստանդնուպոլիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Փոտոք...

Արդ՝ Եղեւ ապագրութիւն որոյ մատենիք այսորիկ վայեկշատոքի Հոգաբարձու- թեամբ եւ ծափիք չկնքեանցի զորդուի որդի կոկեարին. եւ Հոգեւոր Էղրոք Ծուռութեալ- բարութոսի որդի մատենիք Մինասին: Խանդի բարեկալոս արց այսորիկ, ամենացի շո- մին Հոս տեքին կունեալ, ամենանքի ամենաթեամբ. ի ոտչ եւ ի գիշերի. զուն զործեալ. ի վճար Հայուսին յիշուասի անջրեկի յինքնեանց՝ եւ թումին զարմի իրեանց: Խակ յառաջար- կութիւն զործոյ ոոցին եղեւ ի վերայ յառաջնու պայեցալ առաւարունին, որ էր ապեկեալ անին թիւնի Հայոց: յարեւանան նմիւն ամենաց ինչ փոյշ տանեւ առողմանու- թեամբ կերպասական, առ ի գիւրագին ընթեռնելու, մատենան խակարթիթից սակու: Այլ եւ յուզով աշխատանք ի վերայ ոոցին, որ ուներ զիր այս մերձ լիւլ զայր եւ ընդարձակեան անջրպետանու միջնորդունի նրանիս բարականան, որոյ զործածութիւն լինիք որդի իմ աշխատանքիւն եւ գուռարութիւն ոչ սակաւ: Այլ եւ որրագրութիւն ոորին Եղեւ ի վերայ նոյնոյ աւետարանին, կրկին եւ երեկին խոզմանը, բայց տողանութեանց ոմանց, որպէս վերոյացեալ: Եւ ծափիք ոորին որ եղեւ յուովէ են միայն թէ բառամինանց յառաւած եւ առ բարեպատ կրցարուն հնաւածուն եղեալ յայս զործու վնաս էնան աետու շորերին: Վաս որ ժաման Հայոց, լիշէ ի մարդուն նշանաւորութիւն և համաւարձական գրի- տեսիկան գլուխեանց ձերց, լիշէ ի մարդուն այօթն ձեր, վերայ գրեալ զանաւասն էւ պարեպատ զերահանակ եւ ծաղկածաւալ գնեղեւանցի Վարդանի Որդի կոկեարին: Եւ զրայաւաւանար և նրայարակեան զնոպիւր եղարային ըզնուութեցի բարաշխանի որդի զՄիստ դպիրին, որք ամենայնի ջանիւ, արգեամբ ի լոյս Հանին գէկեցիագերի ըպատճենի

պատր տեսարան արա ծեծ գրաւ տպագրութեան մասնիւ այս ի մայրագազար կուռ առեցինու պուրիս ի թշուկանութեան կենարքին մերը ոչ երորդի: և Հայոց ունք երարքի, Հոկտեմբերի վերին:

Յառար Հայրապետ թեան անկարաստացաց ծովաւ, Ֆեռուն Աղքառանդրի կոմիտ պիկոսի արորց աթոռոյն էմինանձին և գրատօնամբեան երկուց սրբոց աթոռութեան մասնաց պարու տեսան հանակաց վարդապետի:

Արդ' որք բնիթեռոյ զաւար և զատառածոյն կենարքութե զատեարան զայս յիշեւէ ի մայրագայլ աղօթու ձեր զաշխատոց և զարժանուոր ուրին: Ըստ նստին և զատառու ամենից և ամենկունց ծուռոց պահեալու, զարտարոց բառ տպագրութեան. և ոչ յիշեւ յիշեալ ինիք ի քրիստոսէ առաւեմէ մերմէ ամէն:

ԱԱՆՕԲ.

Յիշատակարանին մէջ մատնանշուած Աւետարանը Հայոց ոճէ քառականն (1135 + 561 = 1686) անձանօք կը մնայ մեզի: «Էայ Հնատիս Գրի Մատնեազիտական Շուցակը այ նման երատարարութիւն մը չունի:

Կիւլպէնէնան Մատնեազարան

225-4

1710

101

ԱԿԿՈՐ ՏԵԱՄԱՆԵՂԲԱՅԲ. ԿՏԱԿԴԻՒՐՔ. Կ Պուհ, 1710, 168 էլ:

ԱՆՈՒԱՆԱԿԹԵՐ

Կիրք ԿՄԳՈՒԿՈ ԱՅՍ ՊԱՏՄէ Նախ վասն դուլստեան Յիսուսի Երուսաղէմ: Երկրորդ վասն շրջարածածի որ կրեաց տասէի պիզառոսի զատառորքի: և քահանայապէտիցն աննայի ի կայիշափառ: Ասացլաւ Երուսաղէյոն յակօրայ տեսոն եղրօրն:

Տողորդեալ ի փառ ամենամեծի պատաճոյ: Օգուզ վերծանողաց:

Ի անյասպետութեան տեսոն Աղեկանզի Հուշայեցոյ: Մըրազան Կաթողիկոսի ոմէնայի հայոց սրբոյ Աթոռոյն էմինանձի: Ու յ յամի փրկչին. ունծին: իւ հայոց. ոնձը ի Մայրաքազարն Կոստանդնուպոլիսի:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Տողեաւ. թիշե հայոց. ոնձը. Հոկտեմբերի. թ:

Կիւլպէնէնան Մատնեազարան

252 8m.

102

ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՎՐՈ. ՎՐՋՐՈՒՄԵՑԻ. ՀԱՄԱԼՈՏԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏԱՄԱՐՈՒԹԻՒԹԻՒՆ: Հան Ա. Վ Վեն- ուիկ, առ. Անոն Պութով, 1711, 6 էջ. + 761 = 757 էլ:

ԱՆՈՒԱՆԱԿԹԵՐ

ՀԱՄԱԼՈՏԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏԱՄԱՐՈՒԹԻՒԹԻՒՆ, շարազրեցեալ ի Խաչառոյ Նուասու Վարդապետ կրպումցոյ, ի փառ մեծապոյն Աստուծոյ, և ի պատի սրբոց նորին, և յօդուս ներփակարար:

Տողորդեալ արդեալը, եւ գոյիք Ամենապայծառ Զուղայեցի Շէրմանեանց, Բա-

բեղոջություն, և Աստուածասէք Խօժան Սարհամափ Որդիք Պարոն Գառագարին, և Պարոն Մուրաստին, առ ի Հոգեուր շահաբերութիւն մերոց Հայկազուն Թրիստոնէից, ի Հայրապետութեան Տեան Խուկուցիք Աղեգոսնդրի Ամենից ձայոց Կաթողիկոսի Յամի Տեան 1711. և Հայոց 1160.

Ապրիլի 12. ի Վէճէտիկ, և ապարանի Անոնիսոնի Գործոց:

1 Con Licenza De' Superiori. E Privilegio.

Հրամանաւ Մեծաւորոց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զարուի:

Կիւրքնկեան Մատենագարան

100 Խաչ.

103

ԷԿԱՌԱՏՈՒՐ ՎՐԴ. ԷՐՋՈՒՄԵՑԵՅ. ՀԱՐԱԲՈՏԱԿԱՆ. ԻՐԱՎԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ. Հա. Բ. :
688 + 2 էւ. = 688 էւ.

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՀԱՐԱԲՈՏԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՍԱԼԻԹՅՈՒՆ, Շարադրեցալ ի Խաչառոյ Նուանս Վարդագեան՝ էրգուսէցոյ, ի վաս մեծագոյն Աստուծոյ, և ի պատիւ որոց նորին, և յօնուս մերազնեաց: Համար Երկրորդ: Որ պարունակէ ի Մաթէմաթիքայէն միջեւ ի մեթափիսիք առյան ներփակարար. Տպադրեցաւ արդեամբ, և զոյիք Աննազայշան Խուզայշիք Երիմանեանց, Բարեպաշտ, և Աստուածասէք Խօժան Սարհամ Որդիք Պարոն Գառագարին, և Պարոն Մուրաստին, առ ի Հոգեուր շահաբերութիւն մերոց Հայկազուն Քրիստոնէից: Ի Հայրապետութեան Տեան Ձեռայքի Աղեգոսնդրի Ամենից Հայոց Կաթողիկոսի: Յամի Տեան 1711. և Հայոց 1160. Ապրիլի 12. ի Վէճէտիկ, և Տպարանի Անոնիսոնի Գործոց:

1 Con Licenza De' Superiori. E Privilegio.

Հրամանաւ Մեծաւորոց

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ծնործօք, և ողորմութեամբ Ամենասուրը Սրբորդութեան, Հօր ամենակալի, Որդու մարգարիթ, և Հոգոյն որոյ Ճշմարտ, Աստուծոյ կենդանուոյ, և յափառնականի. և բարեկառութեամբ ամենամարուր. և ամեներանեցալ միշտ Կոստին Մարիոնու Աստուծոյ, և միշտորգութեամբ Արրոյ Հօր մերոյ Գրիգորի Հուսուռոյշին, և ամենից որրոց, ուսարտեցաւ բազմաշահ, և յոյժ պիտանացու Գիրքս իմաստասիրութեան, որոյ բանք յոյժ օգտակար, և վայելուզ են, ի վաս ամենախնամ, և բարերարի ֆրիշին մերոյ Աստուծոյ, ի պէտա, ի յօնուս պարաբերական Հայկազուն Հաւատացելոց բարեսիրաց. որպէս զի ամեներէ զիւրակէ կարիցն վայելի գուտքածալի ի սմէն ի յօնուս անձանց ինքնանց: Արդ սիրելիք Հարք, և Եղանակ մեր ի Տէ Համելիզօք միմիթարական, և Աստուածաւանց շահամարտին, մաղթելով Եացեցք, զի յէշեցէ գնազայշիք Եկրմանէնց զՊարոն Գառագարին, և Պարոն Մուրաստ, և զայցը նորին Խօժան, և զմայը նորին Մարգարի, և զեղարու նորին Խօժան Պարհին, և Պարոն Ամեն, և զքուու նորին Բէրդագէն, Խազանին, և Անդրէն, և զնոպակից Պարոն Գառագարին Ազգաշախ, և գրդի նորին Հըբէցիսին, և զնոպակից Պարոն Մուրաստին Թանձէր, և զդուատ նորին Մարիամ Մասումին, պահանջաւալու ի Տէր. և զազելի կորար նորին, Խօժան Մարգարին, Պարոն Միշային, և զուսուու նորին, և զինդանի կենակից Պարոն Մուրաստին Թագուէր, և գրդին Պարոն Գառագարին, պահանջաւագունդ նախորդ օրու հիւզեցոյ Հաօճէականի, և Պարոն Աստիման, որ ի մասին եղան պատճառ Հոգեցն վահանակ, Պարոն Յակոբ, և Պարոն Յակոբ, և զդուատ նորին Մէրձանն, և զարդի Պարոն Յակոբան, և զոյուատ Պարոն Յակոբան, և ամսին բարտին, Պարոն Նազարեն, Պարոն Երիմանն, և մասնակի Աստիման, Պարոն Առաքան, որ են եղին ի մասին բարտին պահէան զանձանականի, և Պարոն Յահանձէն, Պարոն Գևորգուն, և Պարոն Յակոբ

ըրեւ, և զայլ ամենային արքանկից մերժաւոր նացին, որք են ի կեսեա, և որք են փոխեց եալը ու Առառածն, զի արդեամբը, և զայիք թրոգք նանցան ի լոյս տեսէ զամ ի շան յիշեկի շիշտուակ թքեանց, և բաւար ընտանեց, և ապականաց նորոց, ի միջութիւն, և ի հրանուն սրբեաց և բարեկամոց նորոց ի թրուտու, և ի սփոփուն նանուր ուսու սրբուուր թիթերցոց: Արդ, որք հանգիպիք մատ թիթեանլով, կամ օրինակելով, հայցեցէր ի Տեսան զենքուն յանցանաց վերոյիշեցոց Պարու Գառապարին, և Պարու Մուլրունին, և ինքոց ամեննեցն, և այլ ամենային երաժշտաւուոց սորին, զի վաճ զբանեանի յիշան ձերոյ զպորմեաց և ձեզ գրիշին աշխարհի: որքան ի մարմին էք, անվանից պահելով զեզ, և զինի եւանելոյ տաքի, զառաւորելով զեզ ընդ երան արգարոց ի ուուր զառարժ վերին նրաւողէն, ուր անզան թիթերուոք արժանիք լինեցիք օրհնութեամբ զամարանիւ զամեն ապարին Առառածն, ի յարիստան յարիստեց: Ամէն:

Որ փափաքի վսեմանեալ:
Հանացի այստիկ համանեալ:

Կիւլպէնկւան Մատենագործան

100 կմ.

104

JACOBUS VILLOTUS. EXPLANATIO PROFESSIONIS FIDEI ORTHODOXAE. Հոռո, ապ. Հայութ Տարածեան (Propaganda Fide), 1711. 16 չ. + 173 = 189 էջ: —

ԱՆՈՒԱՆԱՎԵՐԲ Ա

EXPLANATIO PROFESSIONIS FIDEI ORTHODOXAE Jussu. Ss. D. N. Urbani P. P. VIII. editae.
Authore P. J. Villotte Soc. Jesu, Romae, Typis Sacrae Cong. de Propag. Fide, Anno M DCC, XI.
Superiorum Permissu.

ԱՆՈՒԱՆԱՎԵՐԲ Բ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ. ԴԱՒՅՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱԼԻ ՀԱԽՈՏՈՑ: շարադրուալ ի Յակութ վարդապետէ
Ի կարգէն Եթուսեանց. Ըստի Տեսան 1711.

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զունիք:

Կիւլպէնկւան Մատենագործան
230.2 Յով.

105

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՔՀՆՅ. ԱԿՆԵՑԻ. ԳԱՐՔ ԱՅԲՈՒԽԵՆԻՑ: Կ. Պոլիս, ապ. Գր. Մարգուանեցի,
1712. 234 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱՎԵՐԲ

ԱՅՏՈՒՆՈՎ. ՀԱՅՆԵՑԻ: գերք այսուրենեանց: Յազագս վարժման ժանկանց տղայոց: և որք գենեւս զամ ի կրթութիւն տասից: Ներակերտան ընդ Հովանեսու: Մուրր էմբանին. ի դիւնապետաթեան եւրուս Գահի արժանափառանց Արբազան Հօր մերոյ Տեսան Աղքանդորի Ա-մանայն Հայոց կարողինոսի
Ի տպագրատան գրինը դպրի մարզուանեցւոց ի քաղաքն կուտանդինուազուիս: Ներ թվուա գրէչին. ոչիք: Խոկ Հայոց. Անկան: յամսեանն սկսուեմբերի: Ք: յաւոր կրեքշարթի:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԻՒՄ

Ցիշատակարան Գրգոյս:

Ազգարման մեջ մասնաւոր է յօժանակութեամբ առէնոքնեալ Ցիշատակար Կուօքն. Նույն եղանել նորացն քերականիս ի թաւում Փրկին ուժը: և ի թիւն հայոց անլու յանձնական գեղագիտութեամբ նույն Աղէքանդը յուղայեցոյ. անձնայն հայոց Սրբազն կաթողիկոսի. ի մայրաքաղաքի կուսանդեալուպոյին. ընդ նույնեալ Սրբոյ Աթոռում կը միանի. ի սուրբութիւն տպագրութեամբ սիրացու գրեկոր դուք մարդուանցուուր զոր եւ Հայցեմ յիշել ի քրիստո. և զորդին իւր ներսէ որբասէր մատուին չարոց դրոյ:

Կարի իմ զեկեցին եւ մայելու նիշեափաղաց շնրիւք. զիւրընթաց եւ մակարւան նույնազար ուսումն նորաւու և մաքրածիս մանկաց պայաց: Նա եւ զամփ անուշին լցեալ անկիբթ մատցելոց բարեկիս արեաց՝ զրավարի զուլ զիամա առերազաց: մեծի և փորս ամենեցուն կարելի. զեկեցայարմար լափառաբնեամբ: Յորում եւ այլ իմ պատկար համառաւութեամբ քրիստուական իրաւուց ետզիւուզ կերպին՝ յեկեցայական խորդոց. ամբու համաստու մերոյ որ ի Քրիստո ուզագափա գաւանութեամբ: Նույն բանք ուղթական զաղացականց կարելի ըստ կարեաց եւ ըստ շափու զացածն զառացմեն:

Վասնորյ առ առ անկեալ մեր ամենեցուն Բանաստեաց. զօտին Կոտուեալ միջն նորդ ունելով պարմեկի զիմօց յարաւուու հարելու պակրօն. որք դիտակդ էք զաւելորդն եւ զարկան կը մարտոյ. զամփ առել զամուտու պարմով, և Պողոսիւն նորուէն հազորէն դիմու. եւ այլ իմ պատկան առանձին պարմական՝ արծան վարկանութեամբ: Վեճու եւ փայտ չոր իշու. այլ շաբար բարերարին եւ ի նորս ունի զեկեցիւն պարմութեամբ: որպէս բաղուց է խորոց թիւկէս ամենեցան մի եւ նոյն են. այլ շստ բերան տեղուց զանանն անին զիկրօն. նոյնպէս եւ այս:

Այս որ ինքարզաց ի քն առ առ հրամայեաց. վասն սիրոյ նորին որ ինքարիս են անպիսան փոխու անարժան որ առաջի հոգոյու մեղանաց ինոց կեռով ի նուման. Հայցեմ ի սիրուզաց քրիստոս յիշել ի բարեն զըլացոց պարեկն ի բարեկիւ մանսեկի վարզանն որ ձենաւու եւ զանական եղու վաղանաց ինորաց որ վասն թիմին թէ այլ թէ պատույցն հարմարուց. յիւրոց արդանաց տաւու սիրով եւ յամա թիմօց ի կատարաւու. և զիօնոցն իւր. եւ զեկեցակցն իւր քրտուլուու և համեստարայու և հեղանուզ մանսեկի զուլացն. եւ զիորուզուու և մաքրամիւն պրդակն նորին պահօն. եւ զաւակն զգուստին իւր մեծէկ իւր թու. եւ զայըն զաւրթանակ պարու առեփանն. եւ զգեստոյ զաւակն զուրբիչ, եւ զիմրուին որք անկեալ սիրով բարու զութ ցուցեալ ի պատապեալու. եւ ի մօք որք մասց ենայն զուրբին ին մարդու մանկանակն զաւրթանակն պատութեամ վարանաց. որք ասուածաւուք բարու զակարանան կատարելով զիմրան զայուա ճորովնուու որց փիմրինին ի մեծի տաւուք ինքարզակցն պատուպէն լցից համացան ի ցրիստոս պատուայ. եւ ի համարին նմիշեցու ինքան զիմրաց. անձն:

Այլ եւ յիշել Հայցեմ ի քրիստո զնանցու ին շըլիքաննես քանանայն եւ զնանին. եւ զրազմերախտուու հարյուր ին հեղանուքի զուլութիւնն իւր նորաւու մանսեկ զուլանացուու անձնական մշակն զաւոյին. եւ զյունեալու ամենեցուն ողորմելի յանձն երեց անցիր. եւ զնամուրին արեան առա մերժուուր ին զինեցրնին եւ զնիշեցանին մեր. եւ որք յիշման անձէք արժան. ի անձնէ Հայցեմ ոզորմութեամ. յորմէ եւ զուց միան զամանի յիշետ լիլիւ բարքայութեամ պատուայ:

ԽԱՆՈՒԹ.

Ներկայ զքին էները խանաշփոր դասաւրում մը ունին. ունամէ էջանամար չնն կրեր. իսկ երեւն էներ կրկնաւած են՝ ամեամօր պատապալ մը: Հնունարար յարմար դասարին զքին էները (224) համրել անուանքարերէն մինչեւ Ծիշատակարան վերչին քերը:

Կիւլունկեան Մատենադարան

408 Ըս.

ԱՆՈՒԱՆԱՄԵՐԸ

ԺԱՐՏԱՎԱՆԱԹԻԹԻԿԻ, ԱՐԱՐԵԱՆ, եւ ԾԱՐՁԴՐԸԵԼ ի Խոշտրոյ էրդրումցւոյ Աստվածական Վարչապետի, ք Փառա մհեղափառ Աստվածոյ, և ք պահի որոց նորին, եւ Յօնու մՀրացինց :

Տպագրեցիս արգեամբը, եւ զրյիւ Ամենապայծառ Եկրիմանեանց, բարեպարա, և Աստվածատէր Խօնա Ապրեանք Որդի, ջուկայիցոյ Գարոյ Զատուրդին, ու ք Հոգեար շառ Հարեւաթիւն մերոց Հայկացան Քրիստոնէց: Ճա Հայրապետապետն Տեսն Խոշտրեց Աղջուսնդրի Ամենից Հայոց Գործուցիկուու Յամի Որդի ոչէց և Խորոց ոնկի Անորոշեան ընթիւն ին:

Ա Վէճափի, Բ անգրունք Խոստիքու Պարօքի:

Con Licenza De' Superiori, E Privilegio.

Արտագույն մէջնորդի:

ՑՐՑԱՏԻԿԻՐԱՆ

Ենակիոց ևս աղործութեամբ Ամենանոր երրորդութեան Հար ամենակալի, Արգոյ աղործութիւն, և Հոգւսիւ որոց Ջշմարի: Աստվածոյ կենաւեաց, և յակիտնակամիք. և բարեխառնութեամբ ամենամատուր, և ամենաբռնեցամ միշտ կուսին Մարքանու Աստված ծանի, և միջնորդութեամբ սրբոց Հօր մերց Գրիգորի Հուռաւորյին, և ամենից արոց, աւարտացան բազմաշահ, և յայժ պիտանացան Գրիգոր ձարտառաւութեան, որոց տանի չորժ ոպտակարը, և վայերէց են ի փառ ամենաինամ, և բարեւարին գրէցին մերց Աստվածոյ, և պէտո, և ի յորու պատարեական հայկապուն հաւատացեաց բարեսիրաց. որդիսպի գիտապի հարդիւն վայելէլ, և ի կիր արկանէ զառուցեաս ի սիրն ի յոդուու անմանց իւր աւագ: Արդ սիրդիք Հարոց, և Նորդիք իմ ի Տէր համդիպոց համատանական, և հուսուրական զանարանիս, մաղթելով Հայցեն, զի յիշտէք զաւզայցի Եկրիմանէնց զՊարոն Գարպարոն, և զայցր նորին Խօնայ Ապրանոն, և զայցր նորին Սալվարն, և զեղարու նորին Խօնայ Զարարին, և Գարոն Ամենոն, և Գարոն Մարորոն, և զնզրօր Արդի նորին զՊարոն Ապրանոն, և զենու նորին Էկրազէն, Խապադէն, և Աւըդիէն, և զնոզակից նորին Ազգաշայն, և զորդի նորին Լորէնցիոն, զհանգացեալոց ի Տէր և զանին եղարան նորին, Խօնա Մարգարին, և Գարոն Սիրայէն, և զուստիր, և զգաւծիր նոցին, և զորդի Գարոն Մարտափիր հանգացելոց ի Տէր, և զորդի նորին, զիստաւածարան Բարսիդ Վարդապետնե, Պարտապանունց նախարար որոց էկկեղեցն համեմակամիք, և Գարոն Սիրեանոն, և Գարոն Ցակօր Սարհանոն, և զուստիր նորին Սէրճանն, և զայց ամենամ արենակից մերձաւոր նորին, որը ևն ի կենան, և որը ևն փոխեցալք առ Աստածոն. զի արգեամբք, և զոյիւ իւրօնց հանցան ի լոյս տնել զայ ի անձնիկի մշտական ինքնական, և ինքնական ինքնական, և ազգական իւրօնց, ի խնդութիւնն, և ի հրճուտն սիրելուաց, և բարեկամաց իւրօնց ի Քրիստոս և ի սփոփան հանուրց առաքինասէր ընթերցողաց: Արդ որք նոնդիսիք ամա ինչ ինչնաւալ, կամ օրինակելով, Հայցեցիք ի Տեսանէ զներսոն յանցանաց վերոյիշեցեան Գարոն Գարպարին, և իւրոց ամենացունեան և այլ ամենայն երախտառաց տորին, զի վասն զթականի յիւմոն մերոյ ողորմեացի և մեզ գրիշին աշխարհի: որքան ի մարմեր էք, անվասն պահելով զձեզ, և զինի ելոնելոյ աստի, զասուորելով զձեզ ընդ երամս արդարոց. ուր տնաստա թիրկանուք արժունիք լինիցիք որհնութեամբ զավարանի զամենարարին Աստված ի յութեամս յարիտենից: Ամէն:

Ար ջնազ լինիլ իմաստուն
Ար յառաջադոյն ճարտասան:

Կիւրինկեան Մատենագարոն
ՏՕՏ-5 կու.

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԲ

Գիրք ԱԱՀՄՌՈՒՄՅ: Խ յոյն ածեայ հայցմամբ ինդրոյ, և ծափիւք Զուզակցի լուսահոգի Խօջա Քանանի որդուց Թարթանին, Աւերքին, և Սարհաղին Ընկրացն Աւերքի որդուց Զարքարյին, Նաղարի որդուց Մկրտչամին, և Աւերքի որդուց Ղաղարիոսին:

Ի Հայրապետութեան էջմիածնի Տեառ Աղեքսանդրի ամենայն Հայոց Արքացն Կառլ Բուղկոսին: Յաճի Տեառ մերոյ 1713: և ի Հայոց Թուի 1102: Ի Տպարանի Ղոկասու Դպրի: Յաժմորդամ:

ԵՐԵԱՏԱԿԱՐԱՆ

Վերջաբանութիւն:

Ցնծացէք արդարք ի Տէր, Քարոզէ Աղիարուոցի ջնորհօք լցեալ քարերգու Մարգարէն Դաւիթի, ուզզոց վայել է օրհնութիւն: Աւզզոց առէ, վայել է օրհնութիւն՝ ո՛չ թիւրոց, և ո՛չ ամբարշտաց: Ահա ձեզ ուզզոց, առաջ ձեզ համայն բարեկալութց անդին զանձարան, և ամենազար ըշտեմարան հազնեսոց օրհնութեանցն զեղեցկագիր յօրինաւածով ապեալ, կազմեալ՝ և ի լոյս ածեալ:

Ցնծացէք առեմն արդարք ի Տէր, արհնեցէ՛ք, և վայելեցէ՛ք: զի յօրհնարանելն ձեռուու այս գեղեցկագիր Սաղմուսարանան, և ի վայելելն ձեռու իյշ անդին յիւտակի, աղջողակա գեղ, և հոգելու սպեսանի Զաւոյսիցի լուսաւորդի Խօջա Քանանին: և իր կենդանի սրդուոց Պարս Թարթանին, Պարս Աւերքին, և Պարս Սարհաղին այլն՝ համայն ոսցի արեանառու մերձաւորաց, կենակնեացն՝ և ի Տէր Հանդուցեցնցն Ընդ օրս և յիշեցէ՛ք սուրբ յազօթն մեր զիւրօգրեալ Խօջա Քանանի որդուց ընկրտն, Աւերքի. որդի Զարքարին, Անաղուրի որդի Մկրտչամն, և Աւերքի որդի լուսաւորդի Ղաղարիոսն, զինօղն, և զայլ ամենայն արեանառու մերձաւոր նացա: զինզանին՝ և ի քիսուու հանդուցնելն:

Վերասին յիշեցէ՛ք ի Հրմեանդ յազօթն հանեզարարոյ, քաղցարան, շընաղիմաց՝ և Կորարոզուոց մանուկն լուսաւորդի Ղաղարիոս: զի նա եղեւ առիթ՝ և պատճառա փոքրացիր Սաղմուսարանին ապաղութեան, բայց՝ ո՛հ ցաւոյս, կամեցեալ նա յիրէտին Դանիու նաւել ի Հնեղէլս, նուսկու ամպրոպացն հանցիպեալ, նաւն ի բայի աւհանց բեկեալ, և որք ի նուին էն ընդ աղնուարարոյ Ղաղարիոսին ամեւի ծփանքն առանեալ՝ լինին ի նոյն իորպասաւցեալ:

Կիւլպէնկեան Մատենդարան

223-2

1713

108

ՂՈՒԿԱՍ ՎԱՆԱՆԴԵՅԻ. ՀԱՅԵԼԻ ԱՍՏՈՒԱՆԱՇՈՒՆՉ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ: Ամսակրտամ, ուզ. Ղուկաս Վանանդեցի, 1713, 736 էլ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԲ

ՀԱՅԵԼԻ ԱՍՏՈՒԱՆԱՇՈՒՆՉ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ: Վարզարանեալ Վայելչալուր—Զաղարակուու Բեամբ. գիւրանա, և համաստապատում հոգեշահ մեկնութեամբ. Աւելուալն երկասի բութեամբն Պուկանու Խորի Վանանդեցոյ: Խ յոյն ածեալ հայցմամբ ինդրոյ, և ծափիւք Զուզակցի Խօջա Պարապաց Պաղսի որդուոց Պարս Գերառուին: Ի Հայրապետութեան Սրբոյ էջմիածնի Տեառ Աղեքսանդրից՝ Սրբազն Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց ՅԱմի Տեառ մերոյ 1102: Խակ ի փոքր Թուի 98: Ի Տպարանի Ղուկասու Վանանդեցոյ:

ԵՐԵԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զուել:

ԽԱՂԱՔԻ

ՀԱՂԲԵՐԴԱՆՃԵՒՆ.

«... Ասու անձ վասն Հիմ Կոտիարամի զիխաւոր ճամփըն վասմի, վասն նորօյ իմբ բան: համայնք մեղմասարաս երկասիրութեամբ բազդատեալ՝ եւ անձամձիք տժնութեամբ հարազատորէն յայլեալը պառուակա գազափարաց յօրինեալ յումնմէ Դպրէ Վանամղեցույ, որ մասուուիշ Հոգենէր նդրարց զայս ամզրա ուրախութեամ բաժակս. ի խմբոյ Ձուզայեցի հօջազայ Գոզոսի որդւայ Պարու Գնուրոսի:

Քանզի բարեկաման՝ եւ կորպասիրու թեսմերկու ամեայ երիտասարան Գնուրու հայելով ի մնութիւնն նրազացու ասկո յօգմատիմ հոգեան, եւ հոգեկեցոյց Գրաց. ու յու խոպաց բոյր կարաւան նրազայու: ես եւ վերաբեւալ մոօք դիտելի զնողեար պակասուրին Արամեան պզզի, սակա նոյմասարա լաւսափայլ գրոց նուազութեամն. բաւ մեսպաշ նախանձու վախեալ, յօժարիկու սիրոջ գոտեւորեցու ի յոյս ածել տարիին իրովէ զայս առաջիկայ Գործա...»

... Քանզի սրբացեալ քշուառու ի հեղանզի Հաւում իմոյ Թօմայ եռափայլ նպիսա-պատէն ի Տէր հանգաւելոյ. եւ մենացեալ յարիմառու ըմկերաց. կեամ քարեր հողով ոչէժիկայ՝ եւ եւս և վասն անմինիրար վայրաց:

... Սիսական տակց, եւ բայց հաւատամ զի զտամիցին. այլ ոչ երկ կամա ե-զան, բայց սակա մենաւորութեան. որուժ պար եր նախ հիւսել զնուռու, տպայ հիւս-եալոս տպազրի՝ եւ ի վախեանի զուզեցաւան սրբազի:

... Յիշել մուղրեն բազիտարան. եւ ձեմեամած տարօրիւ առ Աստուած զիօջազա-դայ Գոզոսի որդի Պարու Գնուրու որոյ հայցմամբ. եւ ծախիւն յայս տառին մնուառու ի յոյս ածել այս եղենաւորացի Մորան նկույն Մըրայ, եւ այս նորակերտ Աստուածային Դրախտոս ի պայծառաւրին Լուսաւորչադաւան առաքիմակու անձանց հոգեահից:

Այլի զՄրբակեցան Հայր, Զօրիկար, եւ Վարդապետն իմ զթօմսու Սպիսկուրոն Ժամանական ի Քրիստոս հանգուցեան. որոյ եւ զույ յիշեալ յիշիք: Նաև զյնմնալ՝ եւ զորուու Դոփիր Հուկա, ծնունդու Դրիգորեան, սերունդ Վանամդեան, եւ անձամձիք որբ-նուրեամբ յարմարօց, յիմաւս իսկ Ցապրունի Ցպօզս այսր նորակերտ բուրաստանի-ոյր ապագաւ բերկրարա:

Էնծայնմ զիամբայր սրբութեան.
ցանկալի ազգիս Արամեան:

Խուսի յեսոյ զփոքիկ դասամիմ, զարխամառու իմ, եւ զանանաւմն Յոհաննէն Խորիսանեան, որ ցան դեմարոյս հասակին՝ առաւել բան զկար իւր ընդ իւ աշխատի յառա-շիկայ Ցպագրական ծանրաբեն արենտու յայիւայ, պաշտօնս...»

Եւ 11-15

ԿՈՐԻԿԻՆԵԱՆ ՄԱՍԻՆԱԳԱՐԱՆ

221-95 Ղուկ.

109

ՅԻՎԱԱՆՆԵԱՆ ՎՐԴ. ԶՈՒՂԱԱԵԵՑԻ (ՄՐԳՈՒԶ). ԴԱՒԱԱՈՒԹԻՒՆ, ՀԱԽԱՏՈՅ: կ. Պոլիս, սով. Աստուածառուք Կոստանդնուպոլիսի, 1713, 398 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱՓԵՐ

ԴԱՒԱԱԾԻԹԻՒՆ, ՀԱԽԱՏՈՅ, ԵՒ ՆԵՐԱԱՈՒԹԻՒՆ, ԱԱԱԻՂՂԻՅ ապէցեալ ի ապարանում սրբոյ Մինասյ զօրագարք ևս վկային Քրիստոսի: ի բերբուռս հայկանիս. ոթիք եւ ի Հայրապետութեան Ազէքսոնուրի կաթողիկոսի ամենայն Հայոց

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Փառք եւ պատի, գոհութիւն եւ երկրպագութիւն ամենասարոյ Երբորդութեանն, եւ միոյ Աստուածառուքն. Տօր եւ Արդուոյ եւ Հոգեսն սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան յա-

կրտսեց Ամէն Օժանդակութեամբ և օգնութեամբ ամենահասն թեւոց Աստուծոյ Հոգւոյն ճշմարտի յևարտ եւ ի կատար էւաս, և ի զրումն ժամանեաց Տպագրումն զըցուկիս այսու թիվ. Զոր տեսեալ ի ձեռն Մեծին յունանիսի եղոր որդի պարոն Տիմոթէոսին, Ըստամպոլցի տուլպէնտօնի դասելիս որդի Մովսէսն եւ իր ընկիր յարութիւնի որդի Փիլիպպոսն, յոյժ եւ կարք տենչացան սորտ եւ ջան եղեաց մեծաւ յօժարութեամբ այսորիկ վիրոյի ենուցու, այսինքն Տիրացու Փիլիպպոսն, եւ Տիրացու Մովսէսն ի պագրումն տալ զատ կամեցան Զոր եւ դիմաւորելոց արժանացան խորոց տեսան մերոյ:

Ի թիվականութեան հայկական Տունվարի, ոնից: Ամսւանի Յունվարի. ա. ի Հայրապետական հայաստանացու վիճակի. Առև գօմագունիս առաջազո՞ն տահանապեարին Աստուծոյ. րազմէրինանի հօրին հասակակաց ջուզայեցու Տեառն Աղէսանդրի Սրբան կաթողիկոսին ամենամ հայոց: Ես ի Տեսութեան Սրբոց երևաուղէմի եւ կոսանդինու զօրի տեսան ի Սահակ Աստուծարան Վարդապետին: Եւ հաւանութեամբ Սրբոյ Կարապետին Քրիստոսի Տան վերաբարօց Գրիգոր Աստուծարանութեան Վարդապետին: Ի տպարանի նուսան եւ ամենեցուն ծառոյ Աստուծամոսոց զպրի: Նպաստութեամբ Արքոյն Մինասոյ զրաւարի: ընդ հովանեան նկէնցեւոյն հազարաւրի Սրբունոյ Մարիամու Աստուծանին: ի Կոստանդնուպէլան բազարի: Եւ արդ որ վայելէք ի ծաղկածին լեռնէս, ի մրգարեր այցույց եւ ի զալլեցուցարուրիկ ծրբէոց վիճուց յիշեցնւը լուսանէ զամնենեան: Եւ զիստին սոցին միով հայր յերի յիշառակի լուզո՞ն մեր մի խայէք. Եւ զուո յիշեցեաւք լինիրէ ի ըրիսոսէ յաւուրի մեծի հանդեր ննջեցնով մերով: Ամէն:

Այլ եւ յիշեսջիք զալիատօց գործարանիս զմինան եւ ամուրիսուն միով աստուծ սպորմեաբւ:

Կիւղէնկեան Մատենադարբան

220-155 8-

110

ՅՈՎՀԱՆՆԵԼՍ ՎՐԴ. ԶՈՒՂԱՑԵՑԻ (ՄՐԳՈՒՉ). ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՀԱԽԱՏՈՅ: Կ. Պոլիս, ապ. Գրիգոր Մ-րզուստեցի, 1713, 4 չ. + ԲՃՆԱ (251) = 255 է:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԻ Ա

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՀԱԽԱՏՈՅ. Տպագրեցեալ ի թիվ հայոց. ոնիր ի Հայրապետութեան Տեառն Աղէսանդրի:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԻ Բ

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՀԱԽԱՏՈՅ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆԻ, ի վարժումն ժանիանց Կաթուղիէի նկէղեցւոյն Հայաստանայց. Տարագրեցեալ աշխատութեամբ Յօհաննիսի աստուծարան Վարդապետի ջուզայեցույ:

Տպացեալ Բուքին Փրկչին ունեց. Իսկ ըստ թվոյոց հայկակնականի. ոնիր: ի Հայրապետութեան Աստուծանեցկար մթուոյն սրբոյ կիմիանի եւ երիցս երանելոյ եւ եայրագոյն տահանապեան հայաստանայցնին աստուծոյ. Եւ արիական հովուապետին՝ ջուզայեցի տեսան Աղէրանդրի՝ ապանձալիք եւ սրբուն Կարողիկոսի ամենայ Հայոց: Եւ ի պատրիարքութեան սրբոց մթուոնցն երաւաղիէմի, եւ կոստանդնուպոլիսի խահակայ Աստուծարանութեան Վարդապետին: Ի տպագրատանի դրիմը դպրի մորգուանեցու: Նպաստութեամբ սրբոյ կիմիանայ, ծորի լուսոյ: Եւ ընդ հովանեան ուորք եկէցեւոյն աստուծանի: Ի մայրաքաղաքն կոստանդնուպոլիսի, ի փառու քրիստոսի. եւ ի յօդուու եղբարց բանասիրաց:

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԻԿ

Յիշառակարան Գրքոյս.

Ջենուուութեամբ աստուծոյ հուրոյն ճշմարտի. եւ պարզէւոք նոյնոյ ամենասատ շնորհողի. եղերեցեալ յաւարառումն ենա տպագրումն զըրդոյս շահուէտի: Եւ քանզի ի վահանակութեամբ աստուծանի:

զուց Ընէ ամեալ իմ զմասի՝ առագեցնայ խորովեի ի որդիք, թէ որքան գրեածք ասուուան եայիքը, և մատեակը սպէսահր, յարանց ասաւուածարանից՝ և յուսուցչոց սրբոց արտադրյակալը զոն ի մերս, և աշաւ մէջ ծրեւն ներփառութիւն մնե; որ մոռացութ մնուանց նոցաւ Հարիկցաւ լինիլ. ոչ չա ամեան անձնութիւն մնե; որ այս մէջ սփրու և անձիւնն յինեւայ պախու, և աչ կուսակ եւ իշխանութիւն Անձնուածն Հարկու պահանձ բռան եւ կեղեցան այլասերք եւ առարկութիւն Աղդեանոր ելոյ ի ներքոյ և գաղեցան ուրիշ՝ զո՞ւ ինչ իրաբուսանց վայերնայ Ծնեաց և առարկացից իշխանէ և բաւակարար մնդնեալ զոքէ; և զայլո ազին նմանութիւն յիշենք՝ ազիսուր և յերդակէց եղեալ՝ Հանապաշօր զանձն իմ խորշացանց յաւես տաւեի: և մինչ յայց մարտեցմանց և նոցաւ էի զերիցաւ, մեսի զդրութ զայս՝ ի մես Հաւզայէցի պարս ապամէլիքն. Հայկոյ և ահա բան զօրուար էր ի միջի. և խկոյն ասասիք զգին հարաց ի սէր ուրաք և անդ ի տեղին էին ազուրէցի մուրատի որդիք պարս յարութիւնն. և Զաւզայէցի սէր ասուուածան տուրիք որդիք պարս վեսորոն. որոց Հերթեռունդ սիրով յանձնին կալեակն զարուածան ծախս ապարատան մէծան ջանի: և յօժութեամբ որսի սպակալցի զիս զանձրաման ի զար ապերոյ: և իմ վաստանցաւ յանձնաւուր հոգին ասասուն՝ սկսոյ ի զոր ամել. որոյ և զիսարութ ընկայուած կարուութեամբ ըրբուստ ասուունը մերց Արդ՝ որք տադիպէիք այսորիկ ասուուածային զարաւուսին, զորին յոզներանդ և զանուշանու եալիքին վայելինդ և նախամէամբ ըզմէ ի քիմ իմանալիս մերթեցուցիչներ զաւզցրութիւն խորաւաւ ու սկսանոյ՝ աղամէն և զայտամի, յիշենք դայոսուիկ զանիսաիշենք պարօնացու: որք ի վեր քան զշափն ջան ենեալ Ծնեակցան յանձնի: Վասեռոց կրին աղամէն զնեզ սիրիք իմ միով Հայր մերի յիշել զոսու և զանանիս ոսցու մին զննդազիք. որք ոչ չմիսն յիշերոյ և արժանիք, այլ և զովութեան: և եւս յիշենքի և զոյն ազուրէցի մուրատի որդիք զնան դուցեան ի ըրբոստ զպարս զալուսան. որ եւ ջան խս ուներ ևս կամ, գիւրցմանցն և զպարապմանցն. և զայլ զրեան երկուսան ուրը վարդապետացն ասաւուածարանից ապերոյ ի պարաբիք մերուժ ասիայն կոչողն վերին փոխեաց զան յասաի կենացու: Ընդ որս եւ զինչին եւ զմեզաւոր զըրիդոր զապազոր զըրոյս, և զանիզուցեալ ծնօնն իմ զմկրտիքն, և եւս՝ զդեռարոյ որդեան իմ զներսէս ծառաց մեր եւ շարօն զրոց զըրոյս, որ բազում աշխատան ունի ի վերայ ուրաք: Յիշել մաղթեմ յազօթո մեր, ևս զննեցեալս իմ: Այլ եւ զան յացի յայնանես վարդապետան, որ ի յան ի տուր թզմոյ՝ աշխատան ինչ կրեաց: Նաև զմբազարի զալուսալ հասային, և զապամանի մշակն մեր: և որք յիշենդ յիշեցեալը լինիցիք ի Քրիստոս յուսուն մերմէ. Հանդեր ննիցելովք մերովք յաւուրն այցելութեան: Նայր մեր:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

230-155 Ց.

111

ՄԱՂԱԿԱԼՏ ԳՐԳՈՒԿՈ, հ. Պոլիս, 1713. 40 էլ.

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՄԱՂԱԿԱԼՏ ԳՐԳՈՒԿՈ ՈՐ ԿՈՉԻ ՔՐԻՍՏՈՆԷԿԱԿԱՆ ԶԳՈՒՇԱՑՈՒԽՄՆ յաշազու՝ բարեպէս՝ կելոյ, և բարեպէս՝ մեռանելոյ ի նորէն ասուունոյ: Թարքմանեցեալ յումեմնէ բանասիքէ Բատական լեզուն ներտասանի առ Հայկական բարբառ: ի ժամանակի Կաթուղիկոսութեան Արքոյ Աթոռոյ էջմիածն Տեղան Աղէքսանդրի Զուզայեցոյ քաջ Հովատիքն:

Ի Թռաւհաւութեան Հայց Տօմարիս. ոճիք. և ի փետվար Ամսոյ. ա. ի մայրաբարաք կոստանդինուլուսիս:

ԹԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զումի:

Կիւլպէնկեան Մատենադարան

238 Ծ.Ա.

ԽԱՆՈՒԹ.

Ցպուգրիչ կամ Ցպարան չեն յիշուած: «Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենագիտական Ցուցակը այս բուականով իրատարակութիւն մը Հ'յիշտակեր:

112

ԺԱՄԱԿԱԿԻՐԻՑ: Թրք. Գլուխոս և Գրիգոր Վրդ. Զաւելցէցէնք: Վեհափէկ, ուս. Անոն Գուրգէնի, 1714, 1330 էլ:

ԱՆՌԱԱՆԱԲԵՐ

ԳՐԵՎՈՒԱՐ ՈՐ Է՝ ԺԱՄԱԿԻՐԻՑ ՄՐԱՅԱՋԱՆԻ ԿԱՐԳԻՆ ԵՂԱՄԱՐՑ ՔԱՄՈԶՈՂԱՑ Հրամանաւ Մեծաւորց. Ե լարին լնուէ ի Հայո թարգմանելու, և Հրամանագիտ վասն Գուատիք նախիջեւանուց ի մեծն Հայաստան, ի ներքո Պատուացանագունեղի Հօրեղօր Անոնինուի Քրէց Ընդհանրոց Խոյուց կարդի ձենքրաւ Վարդապետի. ի Վէնչտիկ ոչզգ. Ամսեանն սպառեմբերի: ի Տարոնին Անոնինուի Գութի: Հրամանաւ Մեծաւորց:

BREVARIUM SACRI ORDINIS FF. PRAECAE. Superiorum Facultate E latino in Armenium Idiomam litteralem traductum & editum pro Provincia Naziranensi in Armenia Majori Sub Reverendissimo Patre Fratre Antonino Cloche Totius Ordinis ejusdem Generali Magistro.

Venetiis MDCCXIV. Typis Antonii Bortoli. Superiorum Permissio. Mense. Septembrie.

ՎԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հայութին ոկիզր կան լատիներէն (Հայերէն թարգմանութեամբ) վկայութիւններ Հայաստանութեան Դիմանէն, Անոնինու Քրէց և Խաչոսուր Վրդ. էրզրումէցի:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ցիշատակարան Թարգմանութեան, ի միասին և տպագրութեան սրբոյ Մատենի:

Ամենակային, ամենազօրին, և մարդառէն Աստուած իւրովին անրաւ նախախնամութեամբն, ի սկզբան աշխարհին մինչեւ ցայտո ո՛չ զարգացած առաքել գշաւու ի գործել պարի իւր այսուհետու ո՛չ եւ զարգացաց մինչեւ ի կատարածն: Առաք յան Առաքելոց նոսկեամու, և կրկին ի առ նովէ, և ուուր վկայէ Գրիգորէ Լուսուառչէն Հայոց քրիստոնաց տիխոսանօք նորոց զործեաւ, և անձեւու զորթու և առնեն պատարեր յայտուի Հայաստանոյ: զոր սուզեալ ի յանուան ազրէրէ Առաքելոյն Գետրուի, Փոխանորդին Քրիստոսի, մեծաց առ պառզու հոտու բարին ո՛չ սակաւ ժամանակի: Յնտ որոց յարուցեաց մյուսկ թիվանաւուք, կամուրջը, և անձանաւք, որը առաւել ի բրածաց, բայ զնոնս թիվանցին: որք Եւ կրկին տերեցին էւ անձանաւքին ի քրանքան ժամանակ դարեցեալ, ինուան արթին, բաժանելով զայ ի յանուան ազրէրէն ցանութեցուն: որոց յառաւու յետոյ անթիւ շարիք պատահցան ենաւ, մինչեւ կորսուն եղին անրանից, և վայրիք տպանան:

Իսկ վերին առանաւէրն ո՛չ արարեաւ անոն զլատնեաւ արդիս, արկանելով ի սրբա ծարգակուն նովապատճենին, որուն բխստին յանձնեալ իւ առ ի գոտուն և Հայութի զեղութան որէ ի յուղիք արկանելով արքայի յանին կենարաբին ոյզի: ի վատնեալ և խոսանաւ այդին, զարրանաւ և ամենայ առաքելութեամբ, և Վարդապետի Քեամբ զարդարեաւ այսին, երբէ երանելու, վերևնայիսկազուն Բարթօնօսէնս, միրկրէն Բառիլոյ, յազիւ քաջաքէն Բօնօնիոյ, ի կարգէն քարոզոց սրբոյն Գօնինիոսի: որ ի ո՞չ ի բուն մուեալ, և ոչ ողկուեալ այլ զայի և զգիքի արթիսն կալուի, անդամութիւ այսուտանուք, և անթիւ վասու, սկսանաւթեամբ Պարեւատառաւ, աշխատաւլ արդանի Հայ յաստանոյ, ի պատու Խամբէնաւուն անկեաց զպարտեր առանձի վկարքն արբացաց սրբութիւնու, չինուով ի մաս զպանութիւն, պար անց ի յերիշանս վատիկն Ամիսի, և զարդարեաւ ամենայ ազրի թմանաւթեան վարդապետանօն գրօսի, որոց ամսեալ ի լոյտ ամենալք են, լի զարժանաւ և Աստուածային վարդապետութեամբ, մանուսանք եկեղեցական նօր մատնենիք ի գործ Աստուածային կաշտման, որոց մին է՝ այս ուորք համագիրը:

նուես ձողարաքը ցանկով շրջափակեց զայզիս այս, այսինքն նոյնոյ կարգին սուրբ հասօնք, կացուցմամբը, և առանձնագործթեամբ պատապարեաց, և սպառազինեաց, և գրպահոցով կ կրթութիւն ուսումնաբարց զարդարեաց. Թողեալի յիտ ինքնան զիհուեազու ի յիշուակ անիշնչելի, որք կառավարեցին ամենանիւ հմտութեամբ և տառիքնամբ թանձնութեամբ, և բահելով զամ ի մէջ ամբան ըրպատեալ թշնամից յանձնայնէ որոնի, այսինքն մատութեալ, կրթուապատեալ զամ տուեալ ժամանարյն, բազմացուցին ըստ նմանաթեան հաւատարթ ծառացի:

Ուստի յիտ առաջապայութեան ժամանակին, հակառակորդն բարեաց, հին թշնամին ապքի ժարդիկն, անեսնենով զմայելութիւն նորատուեկ այլուոյ այսորիկ այլընալ սիի, յարուցանեալով զզանազան նեղութիւնն ի վերայ. ոչ միայն ի յալլագեաց, ոք պատրազմի յարացաւ ի մէջ իրեանց, աւար հարեալ կողոպարեցին, մասաւահու զուուր անօխու, և յարացաւ ի մէջ իրեանց, անուածութիւն զուուր անուածութիւն անուածութիւն (անուածութիւն) քրիստոնէց, հաս է շարժարանօք պարտիպանաց, այլ եւս ի նոցուոյ (անուածութիւն) քրիստոնէց, հաս կոտորացան ճշմարտութեան ոչ սակա, և ոչ միանամ զիստապուն նեղութիւնն, և վիշտու մեծաւ համբերութեամբ վաս անուանն քրիստոս, և հաւատոյ տարան: Արդ զի մի ժունութիւն լիցի երկարաբանութիւն մէք, թողումք բարեանանը և նարտարամիտու ուսուածից, և աշխերաց սուոր զրոց զզամառթիւն նորատունի այրուոյ այսորիկ, զաւառին նախիշնեանու, կարգին բարողողաց որորն Խօմիքնուի. քանիդ հանճարեց և ամէնիմաս վարդագիտ զամէթիք, լախատարած ծնիայտան, թեամբ ճանեն ի յէկեղեցական պատութիւն իրեան: Եկեղեցու այժմ ի բացայատութիւն թարգմանութեան և ապագրութեան որոյ ասանեն:

Նախինն ուրեմն թարգմանութիւն որոյ եղեւ ի վերոյ յիշեալ երանելույն Բարթօն զօնէոսէ, յամի կնեռատունի ոչկայ յորդան հիմնեաց և հաստատեաց զուուր կարգ ի մեծն հարաւան ի զաւառ նախիշնեանու, երկրորդ նորոգուն ի մասին թարգմանութեան նորագունից տախ, եղեւ թուրք փրկէն ուղար. ի լուսաւոր հողի գրիգորէ ծորդորեցոյ, կրօնուուրէ և Աստուածածին վարդագիտէ ի նոյն կարգէն քարողողաց, և ծննդական ի նոյն զաւառէն նախիշնեանու, ի դղեցեալ կոշեցեալ ծորդոր, որ եւ կէտուկ ասի, մերձ ի մեծանչու վաս հայոց, պրտի թագէնու Աստերիմ, որ ի պայազիտ:

Խոկ երբորդ նորոգուն և թարգմանութիւնն հանգերձ ապագրութեամբն եղեւ ի նրա պատապունից, անփառան և անանցեակ բանից, և ի յիսնապունից ամենից կրօնաւորաց ի Պատրի Գետրուսէ, և Պատրի Գրիգորէ, ի նոյնոյ կարգէն քարողողաց, յազգէն հայոց, ի զաւառէն նախիշնեանու, ի գիւղազարացէն անհինու, որք յատ գառնայոյն մերյ ի յուսմանց ի համարացանէն յարեւմանն ի զաւառ մեր, անեսալ վնուազութիւն որոյ մատունին, որ ի գործ Աստուածային պաշտամն, ճանաշէնով, ոչ պատճառեալ ի հեղգութեանէ պրակաց կրօնաւորաց այնցիկ որք ամենամիտ նզնութեամբ և արթուրութեամբ, ըստ զաւիքի եօթն անզամ յաւորն օրննէն զգէր, այլ ի շաւորութեանէ և յանկարութեանէ գրելոյ, և պակարելոյ վաս ճանրութեան թօյն հարէի, որ ի վերայ կայ: Աւոտի մատիու լեալ մէք վաս այսպիսի գործոյու գործունեաց ջանի ընկալաք զէրաման ի զաւառական և վասական տառմորդաց, և ենեալ ի զաւառէ, և յերկէտ մերձէ, ոչ վասանանութիւն ի մերու ինչ զօրութիւն, այս յուսուով ի նախանձանութիւնն Աստուածայինն, եւ ի բարեկօսութիւնն որբունեց Աստուածանեան, և որոյ հօրն մերոյ Խօմիքնուի, զիմենց ի կողման յարեւմտան (ոչ սակա ծախիք, և աշխատանօց ճանապարհէ) ի գնեմախոս մայրագաղտն, և ի յանսպաս աղրիքն հաւատոյ ի հոսու: ուր հեղամասեաց ժամանական աշխատեցաք սակա հրամանի տպագրութեան արրոյ զգընու, զոր եւ շնկալաք էսիկ ի յառաքելական իշխանութեանէ, և սորոյ ժողովնց, և զօնութիւնն ինչ ի բարեկարաց: Յետ որոյ զարդար ի վէնէսիկ, ուր սկսար զավագրութիւն արրոյ մատնեն թուրքն իրէնին ոչկայ, յամեսն իրէնին մեծան ճանութեամբ, և այսինքն էնք կամ անուածութիւն, մինչ զի եւս հարէ սկսի զորուոն կրկինինամամ գրել, և մեծաւ զգուութեամբ ըստ ամենայնի, և ամենայնի համաձայնէլ ընդ լաթին ժամագրը:

Արդ մաղթելով ժամեմք ի ձնէլ ով բարեգութիւն, և բարեհանարք ընթերցօղէ, ի կիր սրկանօղ, և հանգիպող սորա, զաւաթ սրտիք եւ ուրախ երեսօգ ընդունել յոյզնաշն և Աստուածատուեկ սուոր ժամագիրքն ի զուարեանն հողեց մերոց: և ներել տկարութեան մերու սակա սրամանաց (և թէ ինչ զտանից) թէ ուղղագրութեաման, և թէ տպագրութեամբ ուղեց մեր կարանէք անզամ մեր զամենայն բարեկարաս, որոց ողորմութեամբք և նոյնու ուղեց սկսար զուուր գիրքու: և եւս զամենայն ալիքաւորաւոր սորա, զաւառան զըրտաշն Աստերիական Միքանեան, զիկրապատուեկ Հայու Խալասուր Վարդապետն էրզուութեցի, որում յանձնեալ էր ի սորոյ ժողովոյն զիկրապատութիւն, և զավագրութիւն մատնենիս, որ եւ կարի արթուրթեամբ աշխատեաց ըն այսիկ գործուն: և զիերոյ յիշեալ Պատրի Գետրուրն և Պատրի Գրիգորն

Ճաշկեցի, սպասաւորն բանի, որք երեքմայայ ավատանօծ վասն թարգմանութեան, Համաձայնութեան տօնից ընդ լաթինացոց, պարզեալ զատկացոցի, նորոք խրատարանութեան, և սրբազրութեան, մեծաւ աշխատած եւ զգուշութեամբ տփեցան. ճահաւած համարեցութեամբ իրեանց շահելով զկամո բարեքարաց, զանկալի և զորին բարար հասուցին զփոխարէն որոց և զուք արժամի լիցչիք առնուէ ի միւսանգան զարտան ի յարդար դաստաւորէն. որոն յարտամ վառք, պատիւ, և զովութիւն ի յու փրկան յափանելիք: Ամէն:

Օգնականութեամբ եւ ողործութեամբ Առաւելոյ, և բարեխօսութեամբ երան նույնու միւն կուսին Մարիամու Աստուածածնին, և Սրբոյ Խօսինիկոսի Հօրն մերոյ, և ամենից Սրբոց աւարտեան առաջութիւն որոյ մատենիս ի հայրապետութեան Տևան Գերագոյն Քահանայապետին Կղէմէնիսոսի Սետասան երրորդի, ի մերհեպիսկոպոսութեան զաւախ մերոյ Նախինեամու Գետրոսի Մարտիրոսի Փարմեցոյ, ի կառավարութեան Սրբազնի կարգին քարոզողա Գերապատուելոյ Հօր Անտոնիոսի Կոչէն, և ի յուաթորդութեան գաւառիս մերոյ Նախինեամու Գերապատուելոյ Հօր Գետրոսի Եահրունիցույն: Յամի գրկէն ոչդոյ: Հոկտեմբերի: Ժ.

Ի Վէնէստիկ ոչդոյ: Ի տպարանի Անտոնիոսի Գոռթօլիք: Հրամանաւ մեծաւորաց:

Կիւլպէնկեան Մատենակարան

264-2

1714

113

IACOBUS VILLOTUS. COMMENTARIUS IN EVANGELIA: Հոռո, տպ. Հաւատոյ Տարածման (Propaganda Fide), 1714, 28 էջ. + 616 + 2 էջ. = 846 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

COMMENTARIUS IN EVANGELIA. Auctore, P. Jacobo Villotte Societatis Jesu.

ՄԵԿՆԵԶ ՄՐԳՈՑ ԱԼԵԲԱՐԱԱՆԻՆ Շարադրեալ ի Յակոբ Վարդապետի ի կարգէն Յիսուսածաց.
Rome, Typis Sacrae Cong. de Propag. Fide, Anno M. DCC, XIV, Superiorum Permissu.

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Հասորին ոկեզրը կան լատիներէն (հայերէն թարգմանութեամբ) վկայութիւնները Դրէգոր Եղեանիոյ Արքեպիսկոպոսի, Յարութիւն Կեսարիս Պաղետինի Արքեպիսկոպոսի և Ծովակար Ջուզայեցի Արքեպիսկոպոսի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Զուհի:

Կիւլպէնկեան Մատենակարան

226-1 Վ.Բ.

114

GIO. BATTISTA MANNI. QUATTRO MASSIME DELLA CHRISTIANA FILOSOFIA: Թբգմ. Յակոբ Վիլուտոս: Հոռո, տպ. Հաւատոյ Տարածման (Propaganda Fide), 1714, 80 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ Ա

QUATTRO MASSIME DELLA CHRISTIANA FILOSOFIA del P. GIO. BATTISTA MANNI. della Compag. di Gesù. Tradotto dalla lingua italiana nella Armena Per il P. G. Villotti della medema Compag.

In Roma, nella Stamperia della Sac. Cong. de Propag. Fidei, 1714.
Con Licenza De' Superiori, E Privilegio.

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ Բ

ԶՈՐՔ ԽՈԿՄՈՒԹ ՅԱՂԱԳՍ ՅԱԽՏԵՎԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, Տպագրեալ ի Յակով Վարդապետի ի
կարգէն Յիսուսնեց:

Ի Համբ ի ազարանին ուուրը ժողովոյն, Յամի Տեսոն ու Էմի Ժամանակու վերա-
կացուաց.

Կիւլպէնկւան Մատուցադարան

230-2 Յա.

115

ՏՕՄԱՅ: Աճողերտամ, տպ. Ղուկաս ՎահանդԵցի, 1714, 79 էջ:

ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹ

ՊԱՐԶԱՏՈՄԱՐ Ի ՎԵՐԱՑ ԱԶԱՐԻԱՅԻ ԱՄՍՈՑՆ ԿԱՐԳԵԱԼ: Տպագրեալ ի յիշատակ Զուզայեցի
Խալչարենց Խօնայ Ովանին, և իւր որդւոցն թալիղ Եղալէնց Վարդանիսի որդւոց Պարոն Ա-
րմատակէսի, Պարոն Մանուկին, լուսահողի Սոֆարին, Վարդանիսի կողակից Փաթանին,
և զստեն Սահրադիսնին. Խառ փոքրիկ Զարարիսյին, որոյ ծախիւքն ապեցաւ Գորդատա-
ժարս այս:

Ի Հայրապետաթեան Արրոյ Էջմիածնի Տեսոն Աղեքուանդրի Արրազան Կաթուղիկոսի
ամենայն Հայոց: յԱմի Տեսոն 1714: Ի Ճեծ Թուին Հայոց 1163: Ի Տպարանի Ղուկասու Դպրի:
Ալլամորդամ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Չունի:

Կիւլպէնկւան Մատուցադարան

264-11

1714

Կազմեց՝ Ա. Գ.

(Եար. 8)

